

not parties or interested parties to bribery, as a corruption offense and depending on the role of the state in setting of social relations, the order of which is disrupted by bribery.

From the analysis of articles of the Criminal Code of Ukraine bribery is characterized as: acceptance of an offer, promise or receipt for oneself or for the third party of unlawful benefit; an offer or promise to provide an illegal benefit;

The definition of the concept of «bribery» in the criminal law of Ukraine is proposed to be considered as a socially dangerous, punishable act, characterized by the agreement of two interested persons, or the inclination of one person for the benefit of the other; to gain (give) illegal advantage by abuse of the authorized person by their authority or their official power another person.

Key words: bribery, corruption, corruption, criminal law, classification, types.

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-505-513

УДК 349.6

О. Є. МИХАЙСЬКИЙ,

аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України *

ORCID: 0000-0003-0001-5045

ОГЛЯД ЗАКОНОДАВСТВА США В СФЕРІ ЕКОЛОГО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИДОБУВАННЯ СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті проаналізовано законодавство США в частині еколого-правового регулювання видобування сланцевого газу. Досліджено можливість впровадження відповідних норм законодавства США в правову систему України. Виявлено, що наразі федеральне законодавство США захищає передусім енергетичну безпеку своєї країни, подекуди нехтуючи екологічними інтересами. Розроблено рекомендації щодо уникнення такого підходу в українських реаліях.

Ключові слова: сланцевий газ, угода про розподіл продукції, нетрадиційні вуглеводні, оцінка впливу на навколишнє середовище.

Михайський А. Е. Обзор законодательства США в сфере эколого-правового регулирования добычи сланцевого газа: опыт для Украины

В статье проанализировано законодательство США в части эколого-правового регулирования добычи сланцевого газа. Исследована возможность внедрения американских норм в правовую систему Украины. Выявлено, что в современных условиях федеральное законодательство США защищает прежде всего энергетическую безопасность своей страны, часто пренебрегая экологическими интересами. Разработаны рекомендации для избегания такого подхода в украинских реалиях.

Ключевые слова: сланцевый газ, соглашение о разделе продукции, нетрадиционные углеводороды, оценка воздействия на окружающую среду.

Mykhaiskiy Oleksii. Review of USA legislation in the field of environmental and legal regulation of shale gas production: experience for Ukraine

The article analyzed U.S. legislation in terms of environmental and legal regulation of shale gas production. The legislative structure of the United States and the possibility of introducing

* **Mykhaiskiy Oleksii.**, Postgraduate Student of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine

American norms into Ukrainian legislation have been considered. It has been revealed that so far the US federal legislation protects primarily the country's energy security, neglecting the environment and recommendations have been developed on how to avoid this in Ukrainian realities.

Key words: shale gas, agreement on sharing production, unconventional hydrocarbons, environmental impact assessment.

Актуальність теми дослідження зумовлена відсутністю належного рівня правового регулювання видобування сланцевого газу в Україні. Світовим лідером у відповідній царині є Сполучені Штати Америки через що саме законодавство цієї держави потребує ґрунтовного дослідження та порівняльно-правового аналізу з українським законодавством для напрацювання рекомендацій щодо можливості реєстрації елементів цього досвіду у вітчизняній правотворчій практиці.

Огляд літератури. Питанням еколого-правового регулювання видобування сланцевого газу в законодавстві США присвячено роботи таких вчених, серед яких: С. Сакмар, В. Бреді, Д. Кранел, Ч. Еклестон, Р. Джексон та ін. Вказані дослідники серед іншого розглядали правове регулювання захисту води, повітря, ґрунтів, питання конфіденційності інформації при видобуванні сланцевого газу з використанням гідравлічного розриву пласта (далі – ГРП). Проте більшість досліджень цієї проблематики була проведена безвідносно до українського законодавства, що зумовлює необхідність дослідження в цьому контексті.

Постановка проблеми. Україна визначила видобування нетрадиційних вуглеводнів як один із шляхів вирішення питань у сфері енергетичної безпеки країни в майбутньому, проте чинне національне законодавство не передбачає належних передумов для забезпечення екологічної безпеки при видобуванні сланцевого газу. Дослідження теоретичного та практичного досвіду правового регулювання США в сфері видобування сланцевого газу, допоможе напрацювати якісні зміни до законодавства України та впровадити їх, в реаліях іншої правової системи.

Мета та завдання дослідження вбачаються у проведенні порівняльно-правового аналізу законодавства США та України в сфері еколого-правового регулювання видобування сланцевого газу та виокремленні позитивного досвіду для України, який може бути застосований при створенні вітчизняного законодавства у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Конституцією США¹ головним законодавчим органом США є Конгрес. Основними федеральними установами, що реалізують екологічне законодавство і приймають підзаконні нормативні акти на виконання законів, є Агентство з охорони навколишнього середовища (далі – EPA) та Федеральна рада з питань екологічної безпеки (далі – BSEE). Окрім Конституції США та федерального законодавства, кожен штат у США має власну конституцію штату та екологічні закони, які не можуть суперечити федеральному законодавству. У випадку, якщо законодавство штату суперечить федеральним законам, діє федеральний закон, який замінює закон штату².

У 1970-х роках федеральний уряд запровадив цілий комплекс федеральних екологічних законів, зокрема: Національний закон про екологічну політику³, Закон щодо планування дій на випадок надзвичайної ситуації та право громадськості на отримання інформації⁴, Закон про чисту воду⁵, Закон про безпечну питну воду⁶, Закон про чисте повітря⁷ та деякі інші. Важливо зазначити, що штатам дозволено вводити більш жорсткі норми на додаток до природоохоронних норм, установлених у законах, зазначених вище.

Варто звернути увагу на деякі особливості у регулюванні відносин власності на природні ресурси в США. Зазвичай землевласники мають виключне право видобувати корисні копалини на власних земельних ділянках, а федеральний уряд має таке право на федеральних землях. Задля видобування сланцевого газу землевласники укладають контракт із видобувною компанією. Землевласник отримує прибуток від роялті, які сплачує оператор за видобуток корисних копалин на його ділянці⁸. Саме тому замість двох суб'єктів, як в Україні (уряд та оператор), у США три суб'єкти (уряди, землевласники та оператори) є учасниками правовідносин щодо видобування сланцевого газу. Видобування сланцевого газу є доволі прибутковим бізнесом і створює стимули для землевласників позитивно ставитися до операцій зі сланцем.

У США уряди штатів уповноважені видавати дозволи на розробку корисних копалин. Положення щодо дозволів і ліцензій на видобування сланцевого газу на землях, що належать федеральному уряду, відрізняються від правил, установлених для приватних земель. На додаток до екологічних законів державні федеральні органи повинні провести додаткову оцінку, перш ніж вони зможуть почати видобувну діяльність. Якщо федеральний орган влади планує вести діяльність, що може спричинити шкоду навколишньому середовищу, він повинен здійснити оцінку впливу на навколишнє середовище відповідно до Національного закону про екологічну політику (далі – NEPA)⁹.

У США NEPA є основним федеральним законом, що стосується оцінки впливу на навколишнє середовище. Відповідно до NEPA існує три етапи оцінки екологічних наслідків перед початком видобування сланцевого газу федеральним урядом. Крім того, необхідно провести оцінку можливих альтернативних планів видобування. Першим кроком у процедурі є вивчення групи заходів, виключених із NEPA, так звана категорія виключення. Заходи, перелічені як категорія виключення, не є обов'язковими для проведення екологічних оцінок. Другий етап – це ОВНС планованої діяльності. Якщо результат ОВНС вказує на те, що планована діяльність підприємства може завдати значної шкоди навколишньому середовищу, починається третій етап, а саме федеральне агентство готує заяву за результатами аналізу про вплив на навколишнє середовище. BSEE розглядає остаточну заяву, перш ніж приймати остаточне рішення¹⁰.

Важливою приміткою, що стосується видобування сланцевого газу, є те, що тільки проект видобування сланцевого газу на федеральній земельній ділянці або приватній земельній ділянці з федеральним зв'язком (наприклад, субсидовані землі) може бути зобов'язаний провести ОВНС відповідно до NEPA. Видобування сланцевого газу на приватних землях не охоплюється сферою регулювання NEPA. При цьому з прийняттям так званої лазівки Халібуртон і вступом у дію змін до Закону про енергетичну політику (далі – EPCA)¹¹ процес ГРП звільнявся від регулювання EPCA. Саме з цієї причини буріння нафтових і газових свердловин належить до категорії виключення, отже, планування видобування сланцевого газу звільняється від ОВНС, яку передбачає NEPA.

Закон про чисте повітря (далі – CAA) регулює викиди в атмосферне повітря і спрямований на охорону здоров'я та добробуту населення від впливу забруднення атмосферного повітря. Згідно із цим законом, EPCA встановлює ліміти забруднення повітря для всієї країни¹². Штати та органи місцевого самоврядування повинні дотримуватися так званих Національних стандартів якості

навколишнього повітря (далі – NAAQS) та стандартів для нових джерел викидів (далі – NSPS). Передусім слід виділити стандарти 42 USC 7411-7430, що поширюються на видобуток нафти і газу, згідно з вимогами яких уряди штатів зобов'язані контролювати якість повітря та перевіряти галузі щодо наявності викидів. Для цього створюється Державний план виконання, який передбачає заходи з контролю якості повітря, моделювання якості повітря, кадастр викидів, стратегії контролю викидів, непередбачені заходи; документи, які держава використовує для досягнення та підтримки NAAQS¹³.

До теперішнього часу лише декілька штатів запровадили норми щодо викидів унаслідок видобування сланцевого газу¹⁴. Однак нормативи викидів конкретного джерела не знаходяться в безпосередньому зв'язку з досягненням нормативів якості повітря на певній території, оскільки зобов'язання в цій частині конкретних виробників сланцевого газу є лише частиною сумарних зобов'язань щодо гранично допустимих викидів усіх забруднювачів на певній території. Такі нормативи встановлюються розрахунковим шляхом і в сукупності всіх джерел викидів мають гарантувати нормативну якість повітря штату в цілому, без прив'язки до окремої галузі.

У даний час САА не містить спеціального регулювання викидів з установок, що використовуються для видобування сланцевого газу. Відповідно до САА викиди вуглекислого газу від видобування сланцевого газу окремо не обчислюються, проте опосередковано САА має вплив на видобування сланцевого газу, оскільки викиди внаслідок видобування впливають на загальну якість повітря штатів.

Окрім програми якості атмосферного повітря (у відповідності з САА), ЕРА встановило норми викидів шкідливих забруднювачів повітря. Ці норми вказують на обов'язкові ступені скорочення викидів. Проте для того, щоб потрапити до сфери застосування стандартів, встановлених для «небезпечних забруднювачів повітря», видобування сланцевого газу повинно досягти мінімальної кількості передбачених цим стандартом викидів. Як зазначалося, окремі об'єкти видобутку можуть не досягти встановлених меж, що дає змогу їм не підпадати під дію САА¹⁵.

У 2012 р. ЕРА запровадило мінімальні стандарти забруднення атмосфери для нафтогазової галузі. Так звані Нові джерела та стандарти ефективності (далі – NSPS) створені для зменшення викидів шляхом встановлення мінімальних стандартів для установок виробників. В цій частині передусім слід виділити стандарти 40 CFR 60.110-60.117b, які регулюють вимоги до резервуарів для зберігання ГРП рідини, 40 CFR 60.636-60.636, які регулюють вимоги до обладнання витоку летючих органічних сполук при переробці газу на заводі, тощо. За цим планом ЕРА може ефективно гармонізувати зменшення викидів внаслідок ГРП на федеральному рівні. NSPS вимагають, щоб галузь зменшила викиди легких органічних сполук. Однак відповідне регулювання застосовується до обладнання, модифікованого або реконструйованого після 23 серпня 2011 р., що призвело до того, що лише установи, побудовані або модифіковані після цієї дати, пов'язуються з новими джерелами та стандартами ефективності¹⁶.

Закон про безпечну питну воду (далі – SDWA) регулює якість питної води в США. SDWA також містить програму контролю підземної ін'єкції (далі – КПІ). Ця програма запроваджує набір стандартів, що контролюють безпечне підземне скидання стічних вод, хімічних речовин та інших забруднюючих речовин, таких як ГРП рідини¹⁷. Важливо зазначити, що окремі штати, а не федеральний уряд

несуть відповідальність за охорону землі та водних ресурсів. Скидання води в свердловину слід розглядати як скидання забруднених вод, оскільки вони містять велику кількість хімічних речовин. Програма «КПІ» вимагає надання дозволів місцевих або державних урядів перед скиданням, після отримання якого починається видобуток сланцевого газу.

Ефективність діючого SDWA певною мірою залежить від EРАct, оскільки згідно з EРАct скидання в ґрунтові води стічних вод, що виникають внаслідок ГРП, більше не вимагають попереднього дозволу або дозволу державних органів. Тільки у випадку, якщо дизельне паливо використовується в ГРП рідині, оператори потребують попереднього дозволу¹⁸. Перед введенням у дію EРАct ЕРА встановлювали мінімальні стандарти для всієї програми управління скиданням під землею стічних вод. Після EРАct ЕРА практично не має повноважень посилювати вимоги до скидання під землею стічних вод. У результаті окремі штати на децентралізованому рівні на даний час регулюють програму КПІ¹⁹.

Закон про чисту воду (далі – CWA) забороняє скидання будь-якого забруднювача з точкового джерела в судноплавні води, якщо тільки не отримано відповідний дозвіл. Для досягнення цілей, встановлених CWA, була запроваджена Національна система ліквідації викидів забруднювачів (далі – NPDES), згідно з якою промислові, комунальні та інші об'єкти повинні отримати дозволу, якщо їх викиди заціпають безпосередньо поверхневі води²⁰. При ГРП від 25 % до 75 % рідини підіймається на поверхню разом із газом. Обсяг зворотного припливу залежить від типу сланців, хімічного складу рідини та способу його нагнітання у свердловину. Однак через виключення з CWA видобування сланцевого газу не потребує дозволу NPDES на скидання стічних вод, які утворились у результаті процесу ГРП в інші водні об'єкти. Проте пряме скидання стічних вод не допускається. Можливими шляхами непрямих скидів є використання ям, ставків для випаровування і підземне скидання. Зокрема, щодо підземного скидання слід зауважити, що ЕРА трактує цей метод як «непрямий» спосіб скидання стічних вод, тобто такий спосіб виключено з CWA, внаслідок чого безпека водних ресурсів залишається під загрозою¹⁰. Відповідно до CWA єдиним необхідним дозволом є дозвіл на скидання води зі стоків внаслідок промислової діяльності. Оператори такого джерела забруднення зобов'язані отримати дозвіл NPDES, перш ніж вони зможуть скидати забруднену воду²¹. Фактично ці виключення в CWA і SDWA зробили нормативні рамки запобігання забрудненню водних ресурсів доволі слабкими в США.

Іншим способом видалення стічних вод у результаті ГРП може бути скидання вод у системи очищення. У США відпрацьована вода зазвичай зберігається у сталевих резервуарах або транспортується на очисні споруди через заздалегідь побудовані трубопровідні системи. Очищену воду можна повторно використовувати у процесі ГРП. Хоча дія CWA здатна регулювати скидання стічних вод у поверхневі води, CWA не забезпечує належного регулювання відносин щодо скидання стічних вод під землею і регулювання стоку стічних вод у результаті процесу ГРП¹⁹.

Щодо хімічних елементів у США наразі лише закони штатів регулюють розкриття хімічних речовин, оскільки жоден федеральний акт не передбачає регулювання цього питання. А регулюючі положення штатів широко різняться від штату до штату. Зважаючи на підвищену стурбованість щодо впливу хімікатів, які використовуються у виробництві сланцевого газу, було запропоновано так званий Законопроект про відповідальність та обізнаність щодо хімічних речовин

(далі – FRAC), що з 2009 р. подавався на розгляд декілька разів (останній раз у 2017 р.)²². FRAC містить, зокрема, поправки до чинного SDWA.

Внесення змін до SDWA передбачає зобов'язання операторів сланцевого газу розкрити органам державної влади перед початком операцій список із кількістю хімічних речовин, призначених для використання в процесі ГПП. На додаток до розкриття передбачуваної операції FRAC вимагає, щоб у строки, які встановить держава, розкрили ідентифікацію хімічних складових сумішей, номери служб хімічної абстракції для кожної хімічної речовини та складової сумішей, паспорти даних про безпеку матеріалів, якщо такі є та очікувану кількість кожної використовуваної хімічної речовини; ця інформація також подається після операції ГПП. FRAC також встановлює, що оператор, який використовує ГПП, повинен надати інформацію, необхідну для медичної діагностики, лікування або реагування на надзвичайні ситуації. При цьому оператор після розкриття такої інформації державі, адміністратору або працівнику зі сфери охорони здоров'я може вимагати письмової заяви про необхідність розкриття інформації та угоди про конфіденційність якнайшвидше після того, як це буде визначено державою, адміністратором або практикуючим медичним закладом, що застосовується відповідно до цієї статті.

Закон щодо планування дій на випадок надзвичайної ситуації та право громадськості на отримання інформації (далі – EPCRA) містить правила для федеральних та місцевих урядів щодо забезпечення громадськості доступу до інформації про хімічні речовини, що скидаються в навколишнє середовище. EPCRA вимагає, щоб сторони, які випускали, зберігали або використовували небезпечні хімікати, повинні звітувати про свою діяльність. Ця вимога до інформації включає такі матеріали: детальна інформація, яка надає всі дані про використані хімікати та їх вплив на здоров'я і навколишнє середовище. У рамках цих звітів виробники зобов'язані подавати оцінку використаної кількості хімічних речовин на щорічній основі. EPCRA охоплює такі види діяльності, як видобування сланцевої нафти і газу, оскільки через ГПП величезна кількість хімічних речовин буде безпосередньо викидатись у навколишнє середовище.

Але згідно з EPAct нафтогазова промисловість виключається зі сфери регулювання EPCRA²³. Спочатку це виключення призводить до того, що виробники сланців, які працюють з ГПП, мають можливість не подавати таблицю з хімічною інформацією. На другому етапі EPCRA не забезпечує публічного доступу. Фактично EPAct виключає з більшості екологічних законів відносини щодо видобування сланцевого газу, ставлячи енергетичну безпеку вище за охорону навколишнього природного середовища.

В українському законодавстві дія Закону «Про нафту і газ» не поширюється на відносини, які регулюються Законом «Про угоди про розподіл продукції», що фактично виводить потенційне видобування сланцевого газу з-під правового впливу більшості нормативно-правових актів, якими регламентується видобування корисних копалин в Україні. Слід зазначити, що в українських реаліях органи місцевого самоврядування не мають повноважень, які мають уряди штатів в США, в частині можливості встановлення більш жорсткого порівняно з федеральним еколого-правового регулювання при видобуванні сланцевого газу. Це означає, що в Україні при створенні відповідного законодавства необхідно буде встановлювати норми адекватного еколого-правового регулювання при видобуванні сланцевого газу на законодавчому рівні.

Висновки. У США регулювання видобування сланцевого газу відбувається як на федеральному рівні, так і на рівні штатів. Але ЕРАкт 2005 р. виводить видобування вуглеводнів із застосуванням ГРП з-під сфери дії більшості федеральних екологічних законів, через що видобування сланцевого газу переважно регулюється на рівні штатів, які на власний розсуд приймають закони задля захисту навколишнього середовища від наслідків видобування сланцевого газу. В українських реаліях органи місцевого самоврядування не мають повноважень штатів посилити регулювання видобування сланцевого газу самостійно, що залишає необхідність посилити регулювання видобування сланцевого газу на законодавчому рівні.

Водночас у США на федеральному рівні запроваджено стандарти, які регулюють чимало аспектів видобування сланцевого газу, що спрощує відповідне регулювання для штатів. Наприклад NAAQS або NSPS містять вимоги, звернені до урядів штатів, які їх зобов'язують контролювати якість повітря та перевіряти галузі щодо наявності викидів, зменшувати викиди легких органічних сполук, перевіряти сміст для ГРП рідини тощо. Україні слід ретельно дослідити ці стандарти в частині, що регулює видобування сланцевого газу, для можливості запозичення їх правил і норм в українському законодавстві при прийнятті з відповідних питань окремих регуляторних актів.

Цікавим досвідом убагачається право власників земель у США, на яких видобується сланцевий газ, отримувати роялті, через що місцеве населення сприймає таке видобування більш позитивно, ніж в Україні. Впровадження відповідної практики в Україні допомогло б зменшити супротив місцевого населення та сприяти розвитку сфери видобування сланцевого газу в Україні.

1. Constitution of the United States. URL : https://www.senate.gov/civics/constitution_item/constitution.htm 2. United States Supreme Court, *Marbury v. Madison*, 5 U.S. 1 Cranch 137 137 (1803) P. 180. URL : <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/5/137/case.html> 3. The National Environmental Policy Act of 1969. URL : https://www.energy.gov/sites/prod/files/nepapub/nepa_documents/RedDont/Req-NEPA.pdf 4. Emergency Planning & Community Right-to-Know Act of 1986. URL : <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title42/html/USCODE-2011-title42-chap116.htm> 5. Federal Water Pollution Control Act [As Amended Through P.L. 107–303, November 27, 2002]. URL : <https://www.epa.gov/sites/production/files/2017-08/documents/federal-water-pollution-control-act-508full.pdf> 6. The Safe Drinking Water ACT OF 1996. URL : <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CPRT-106SPRT67528/pdf/CPRT-106SPRT67528.pdf> 7. Clean Air Act. URL: <https://legcounsel.house.gov/Comps/Clean%20Air%20Act.pdf> 8. *Sakmar, Susan L.* "Global Shale Gas Initiative, Will the US be the role model for the development of shale gas around the world" *Houston Journal of International Law* (2010–2011) p. 396. URL : <http://www.hjil.org/articles/hjil-33-2-sakmar.pdf> 9. *William J. Brady and James P. Crannell* *Hydraulic Fracturing Regulations in United States: The Laissez-Faire Approach of the Federal Government and Varying State Regulations Volume 14* (2012–2013) *Vermont Journal of Environmental Law* p. 52. URL : <http://vjel.vermontlaw.edu/files/2013/06/Hydraulic-Fracturing-in-the-United-States.pdf> 10. *Charles H. Eccleston* *The EIS Book : Managing and Preparing Environmental Impact Statements 1st Edition* 2014 p. 373 11. Energy Policy Act of 2005 p. 94. URL : <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-109publ58/pdf/PLAW-109publ58.pdf> 12. United States Environmental Protection Agency, Summary of the Clean Air Act 42 U.S.C. § 7401 et seq. 1970. URL : <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-clean-air-act> 13. United States Environmental Protection Agency, Applying or Implementing the Outdoor Air Carbon Monoxide (CO)

Standards. URL : <https://www.epa.gov/co-pollution/applying-or-implementing-outdoor-air-carbon-monoxide-co-standards> 14. *Adair S. K., Pearson B. R., Monast J., Vengosh A., Jackson R. B.* Considering shale gas extraction in North Carolina : lessons from other states p. 289. URL : <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1232&context=delpf> 15. *Robertson, Terry W.* «Environmental Concerns of Hydraulic Fracturing a Natural Gas well» *Utah Environmental Law Review* (2012), p. 10–11. URL : <http://epubs.utah.edu/index.php/jlrel/article/download/622/451/0> 16. Federal Register, «Oil and Natural Gas Sector New Source Performance Standards and National Emission Standards for Hazardous Air Pollutants Reviews», Vol. 77, No. 159 p. 5. URL : <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/FR-2012-08-16/pdf/2012-16806.pdf> 17. Environment Protection Agency, Understanding the Safe Water Drinking Act p. 3. URL : <https://www.epa.gov/sites/production/files/2015-04/documents/epa816f04030.pdf> 18. *Ludvig S.* The Tribes Must Regulate: Jurisdictional, Environmental, and Religious Considerations of Hydraulic Fracturing on Tribal Lands, *BYU Law Review*, Volume 2013, Issue 3 Religion, Democracy and Civil Society, Article 13 p. 727 URL : <https://digitalcommons.law.byu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2881&context=lawreview> 19. *Obold, J.* Leading by example: The Fracturing Responsibility and Awareness of Chemicals Act of 2011 as a catalyst for international drilling reform. *Colo. J. Int. Environ. Law Policy* 2012, 23, 473–500. P. 484–486. URL : https://www.colorado.edu/law/sites/default/files/OBOLD%20corrected_.pdf 20. Federal water pollution control act, as amended by the Clean water act of 1977 p. 484. URL : <https://www.epa.gov/sites/production/files/2017-08/documents/federal-water-pollution-control-act-508full.pdf> 21. *Goldman, M.* «Drilling into hydraulic fracturing and shale gas development: A Texas and federal environmental perspective», *Texas Wesleyan school of law*, March 30, 2012 P. 3. URL : <http://www.ourenergypolicy.org/wp-content/uploads/2013/10/Texas-Wesleyan-Paper.pdf> 22. S. 865: FRAC Act. URL : <https://www.govtrack.us/congress/bills/115/s865/text> 23. *Wiseman H.* «Regulatory Adaptation in Fractured Appalachia» 2010 21 *Villanova Environmental Law Journal* P. 243. URL : https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1594952.

Mykhaiskyi Oleksii. Review of USA legislation in the field of environmental and legal regulation of shale gas production: experience for Ukraine

Ensuring energy security has always been one of Ukraine's main problems. Now the level of shale gas production in Ukraine allows to cover only half of the country's needs in this type of fuel. According to the Energy Strategy of Ukraine until 2035, one of the priorities of development in the fuel and energy sector is to increase the level of gas production to 30–35 billion m3 of gas per year, including at the expense of non-traditional hydrocarbons, among which shale gas can be allocated.

However, it should be noted that Ukraine's modern mining industry does not provide an adequate level of environmental protection. This problem becomes even more acute in the context of the possible production of shale gas, which requires state-of-the-art production technologies and a flexible regulatory system. Today, the United States is the most developed country in shale gas production. It is the United States that has the largest experience of shale gas production among all countries of the world, and its legislation has been shaped by the realities of shale gas production since the 1980s.

The article analyzed U.S. legislation in terms of environmental and legal regulation of shale gas production. Consideration has been given to U.S. legislation that regulates the protection of water, air, soil from pollution, as well as waste management legislation and the disclosure of confidential information related to shale gas extraction necessary to protect the environment, as well as human life and health. The US legislative structure is analyzed and it is revealed that federal legislation does not provide the proper level of environmental protection, which is why the environmental and legal regulation of shale gas production occurs mainly at the state level. The main problem of regulating shale gas production at the federal level is

the so-called «Halibarton loophole», due to which operations using hydraulic fracturing are removed from the regulation of most federal environmental standards. There is no such norm in Ukrainian legislation, but the Law of Ukraine “On Agreements on Division of Products” is not regulated by the Law of Ukraine “On Oil and Gas,” this makes it possible to fix in the agreement on division of products all nuances related to shale gas production. At the same time, this is a significant risk of the occurrence of a case in which the agreement, contrary to Ukrainian legislation, will neglect the interests of the environment. That is why Ukraine needs standards like NAAQS, which also apply to legal relations arising from the signing of a production sharing agreement, which would avoid disregard of Ukrainian legislation when signing a production sharing agreement.

The article also addresses the *Fracturing Responsibility and Awareness of Chemicals Act* and states that it requires an operator using hydraulic fracturing to provide information necessary for medical diagnosis, treatment or emergency response. In doing so, the operator, once such information has been disclosed to the State or health worker, may require a written declaration of the need for disclosure and a confidentiality agreement as soon as possible after it has been determined by the State or medical institution. It is proposed to develop a similar bill and introduce it into Ukrainian legislation.

Key words: shale gas, agreement on sharing production, unconventional hydrocarbons, environmental impact assessment.

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-513-521

УДК 343 (477)+ 343.9:659.3

О. М. КОСТЮК,
аспірант Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України*
ORCID: 0000-0001-9280-8663

ОХОРОНА ОСНОВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У сфері охорони основ національної безпеки України слід протидіяти деструктивному впливу тих засобів масової інформації, які поширюють неправдиву чи викривлену інформацію, або інформацію, яка розпалює міжнаціональну та міжрелігійну ворожнечу, сприяє поширенню агресії та насильства, проявів сепаратизму та тероризму. Перспективи вдосконалення діяльності засобів масової інформації в сфері забезпечення основ національної безпеки України слід розглядати в контексті посилення їх позитивного впливу на колективну свідомість, волю і свідомість кожної людини.

Ключові слова: національна безпека, основи національної безпеки, засоби масової інформації, держава, деструктивний вплив.

Костюк О. М. Охрана основ национальной безопасности Украины: роль средств массовой информации

В сфере охраны основ национальной безопасности Украины следует противодействовать деструктивному влиянию тех средств массовой информации, которые распространяют ложную или искаженную информацию, или информацию, которая разжигает межнациональную и межрелигиозную рознь, способствует распространению агрессии

*Kostyuk Ostep, Postgraduate Student of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine